

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ДОБРОВІЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ НАЗЕМНОГО ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто основні тенденції розвитку ринку добровільного страхування наземного транспорту в Україні. Проаналізовано позитивні та негативні тенденції розвитку. Надано рекомендації щодо підвищення економічного ефекту страхових операцій.

Аннотация. Рассмотрены основные тенденции развития рынка добровольного страхования наземного транспорта в Украине. Проанализированы позитивные и негативные тенденции развития. Даны рекомендации по повышению экономического эффекта страховых операций.

Annotation. The article considers key market trends of voluntary insurance of land transport in Ukraine. Positive and negative features of the market development trends have been analysed. Recommendations have been given to raise the economic effect of insurance operations.

Ключові слова: страхування КАСКО, страхові премії, рівень виплат КАСКО.

У сучасних умовах автомобіль є найпоширенішим видом транспорту, а учасниками дорожнього руху є практично всі члени суспільства, тому можна стверджувати, що автомобільне страхування є суспільно необхідним видом. Популярність добровільного страхування наземного транспорту (КАСКО) в Україні за останні роки пов'язана з соціальними та економічними змінами, що відбулися внаслідок масової автомобілізації, зростання інтенсивності дорожнього руху. Отже, особливої актуальності набуває проблема аналізу динаміки розвитку вітчизняного ринку автострахування, потребами у своєчасному та повному відшкодуванні шкоди потерпілим особам унаслідок ДТП, а також у захисті майнових інтересів власників і користувачів автотранспортних засобів.

Значний внесок у розробку теоретичних та методичних підходів щодо розвитку та функціонування автострахування здійснили дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних авторів: Внукова Н. М., Залетов О. М., Кнейслер О. В., Стецюк В. М., Толстенко О. Ю., Вовчак О. Д. та ін. [1 – 3]. Водночас страхування КАСКО безпосередньо не ставало предметом окремого дослідження.

Тому метою дослідження є з'ясування основних тенденцій розвитку ринку страхування КАСКО в Україні шляхом здійснення аналізу динаміки та структури показників страхової діяльності з даного виду страхування протягом 2009 – 2013 рр.

Предметом страхування КАСКО є майнові інтереси страхувальника, що не суперечать закону, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням транспортним засобом, який пройшов реєстрацію в уповноважених органах МВС України і належить йому на правах власності, повного господарського володіння, оперативного управління або на інших законних підставах [1, с. 57].

Страхування КАСКО є одним із найперспективніших видів страхування в Україні. Цей вид страхування має найбільшу питому вагу в надходженнях страхових платежів із добровільних видів страхування на вітчизняному страховому ринку: у 2009 р. частка страхових премій КАСКО становила 22,48 %, у 2010 р. – 18,87 %, у 2011 р. – 19,63 %, у 2012 р. – 21,66 %, у 2013 р. – 16,58 % [4]. Цьому також сприяє позитивна тенденція збільшення автомобільного парку України, який за даними Асоціації автовиробників України з 2009 р. збільшився на 6 % та у 2013 р. становив 8 903,5 тис. транспортних засобів [5].

На даний момент ринок страхування КАСКО знаходиться на стадії формування, що підтверджується рівнем охоплення страхуванням наземного транспорту, який розраховується як співвідношення між кількістю укладених договорів КАСКО та кількістю всіх зареєстрованих в Україні автотранспортних засобів. Він становить: 2009 р. – 8,20 %, 2010 р. – 6,78 %, 2011 р. – 6,16 %, 2012 р. – 5,54 %, 2013 р. – 6,07 %.

З наведених показників видно, що рівень охоплення автомобільного транспорту страхуванням є досить низьким і має тенденцію до зменшення, що обумовлено такими факторами, як нерозуміння клієнтами необхідності страхового захисту водіїв та транспортних засобів, низький рівень платоспроможності автовласників, девальвація національної грошової одиниці, нав'язування страхування КАСКО під час отримання кредиту на придбання автомобілів.

Оскільки основним показником якості страхових послуг є виконання страховиком прийнятих на себе зобов'язань, тобто відшкодування збитків, доречно проаналізувати співвідношення кількості укладених договорів до кількості страхових випадків, за якими прийнято рішення про виплату страхового відшкодування (рис. 1) [6]. Це дає змогу визначити частоту настання страхових випадків (рівень аварійності автотранспортних засобів).

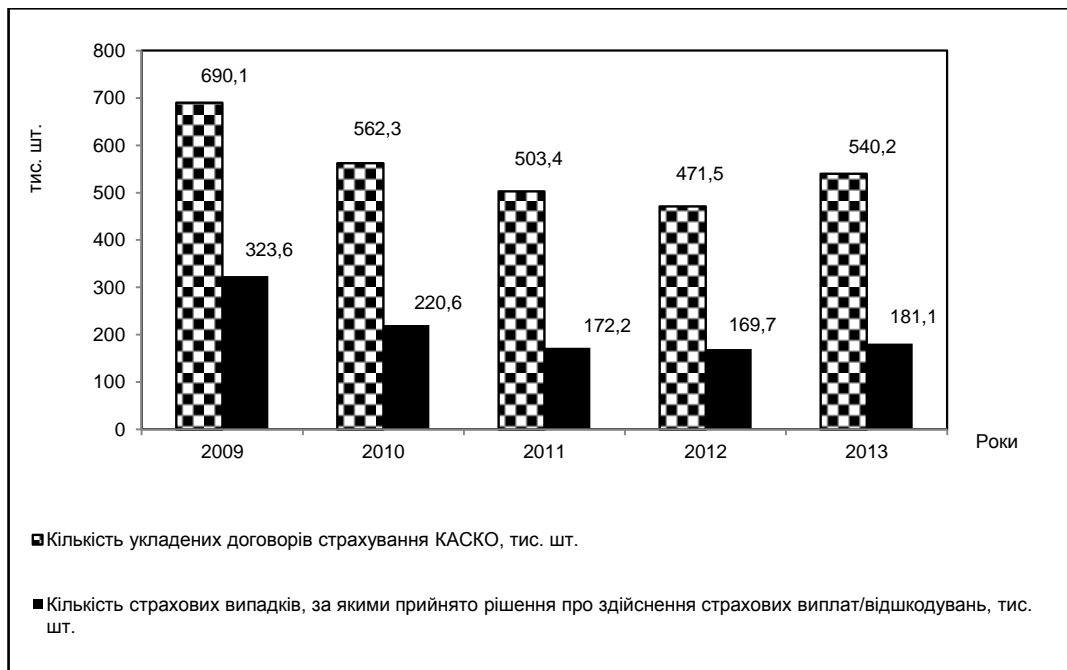

Рис. 1. Динаміка кількості укладених договорів страхування та страхових випадків, за якими прийнято рішення про здійснення страхових виплат

Відповідно до рис. 1, можна зробити висновок про зменшення частоти настання страхових випадків серед застрахованих транспортних засобів, так у 2009 р. він становив – 46,9 %, у 2010 р. – 39,2 %, у 2011 р. – 34,2 %, у 2012 р. – 36,0 %, у 2013 р. – 33,5 %. Однак ця тенденція в основному пояснюється зменшенням кількості застрахованих транспортних засобів, що, в свою чергу, зменшує ймовірність настання страхових випадків.

Ще одним кількісним показником, що характеризує сучасний стан страхування КАСКО, є обсяги надходження страхових платежів, одержаних страховими компаніями. Цей показник упродовж 2009 – 2012 рр. мав тенденцію до зменшення, що обумовлене наслідками фінансової кризи (дестабілізації роботи банків, девальвації національної грошової одиниці, скорочення програм кредитування фізичних та юридичних осіб на придбання автомобілів). Однак у 2013 р. обсяг страхових премій по КАСКО збільшився на 6,4 % порівняно з попереднім періодом. Передумовою для збільшення надходжень страхових платежів може стати зростання доходів громадян та розвиток авто кредитування, а також подолання наслідків фінансової кризи.

Далі слід проаналізувати структуру валових страхових премій за КАСКО, яка наведена на рис. 2 [6].

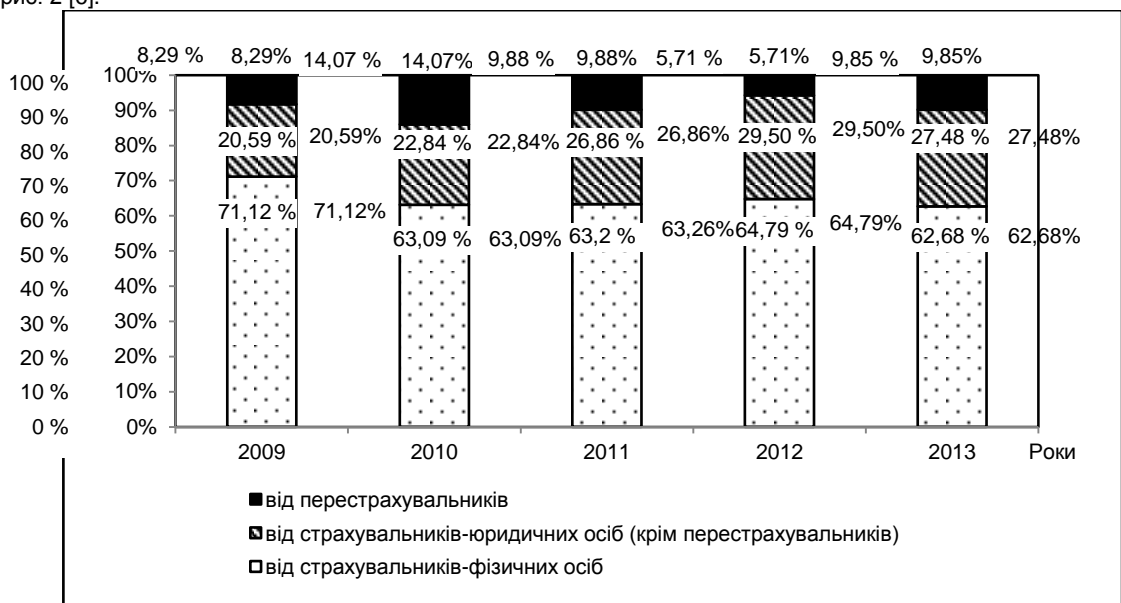

Рис. 2. Структура страхових премій за КАСКО

Відповідно до рис. 2, у валових надходженнях страхових платежів найбільшу питому вагу мають премії, отримані від фізичних осіб, однак цей показник має тенденцію до зменшення, що може пояснюватися економічним спадом у країні, погіршенням життєвого рівня населення, зменшенням темпів продажу автомобілів. Навпаки, питома вага одержаних премій за КАСКО від юридичних осіб має тенденцію до зростання, що свідчить про збільшення попиту на КАСКО серед даної групи страховувальників.

Наступним показником, що характеризує рівень розвитку ринку страхування КАСКО є показник середнього платежу на один договір страхування. Середній страховий платіж за КАСКО впродовж 2009 – 2013 рр. збільшився на 23,38 %, у 2013 р. він становив 7 145 грн. Тенденція збільшення середнього страхового платежу КАСКО пов'язана зі збільшенням кількості автомобілів закордонного виробництва, ціни на які встановлюються в умовних одиницях і зі зміною курсу долара, що спричинило збільшення розміру страхових сум. Середній страховий платіж, сплачений фізичними особами становив у 2013 р. 6 213 грн, а юридичними особами – 7 034 грн. Більший розмір страхових платежів серед страхувальників юридичних осіб порівняно з середнім платежем фізичних осіб, свідчить про те, що у володінні юридичних осіб знаходиться більше дорогих автомобілів, ніж у власності громадян.

Наступним етапом дослідження є аналіз витрат страховиків, основними з яких є страхові виплати (рис. 3) [6].

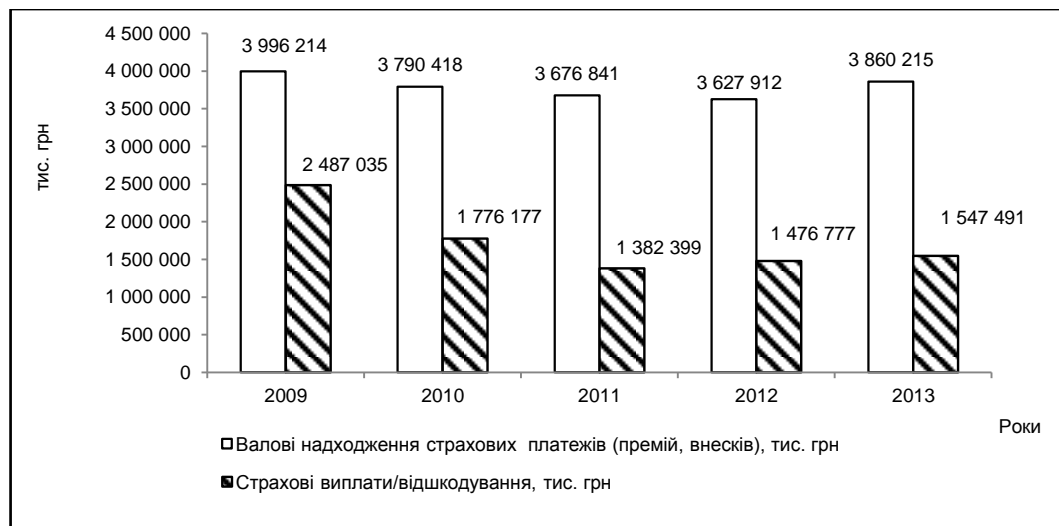

Рис. 3. Динаміка страхових платежів та виплат за КАСКО

З рис. 3 видно, що динаміка страхових премій та виплат по КАСКО не співпадає, що може пояснюватися зміною рівня частоти настання страхових випадків упродовж аналізованого періоду. Загалом, починаючи з 2011 р. страхові виплати за КАСКО мають тенденцію до зростання. Показник середньої виплати на один страховий випадок у 2013 р. становив 8 544 грн.

Наступним етапом дослідження є аналіз рівня виплат, бо даний показник відіграє важливу роль при виборі страхувальником страховика. Він повинен бути не нижче 40 % і не вище 75 %. Якщо рівень виплат перевищує 75 %, то в майбутньому в страховика можуть виникати труднощі з виконанням своїх зобов'язань [3].

Таким чином, рівень виплат становить за 2009 р. – 62,23 %, за 2010 р. – 46,86 %, за 2011 р. – 37,60 %, за 2012 р. – 40,71 %, за 2013 р. – 40,09 %. З наведених показників видно, що спостерігається негативна тенденція до зменшення рівня виплат, що може стати причиною підвищення рівня недовіри страхувальників до страховиків, який на сьогодні і так є досить низьким.

Найбільш ефективним способом досягнення позитивних фінансових результатів від страхових операцій є перестраховання. Адже в процесі перестраховання забезпечується не лише захист портфеля страховика від надмірних виплат за окремими страховими ризиками, а й досягається розподілення виплат серед багатьох страховиків [2]. Динаміка суми страхових платежів зі страхування КАСКО, сплачених перестраховиком, наведена у таблиці [6].

Таблиця

Суми страхових платежів КАСКО, сплачених перестраховиком

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Обсяг страхових платежів, які сплачуються перестраховиком, млн грн у тому числі	554,6	697,9	531,9	365,0	577,0
перестраховиком – нерезидентам, млн грн	114,8	102,2	114,8	108,8	112,2
перестраховиком – резидентам, млн грн	439,7	595,7	417,1	256,2	464,8
Питома вага платежів, сплачених перестраховиком – нерезидентам, %	20,71	14,65	21,59	29,81	19,45
Питома вага платежів, сплачених перестраховиком – резидентам, %	79,29	85,35	78,41	70,19	80,55

Відповідно до таблиці можна зробити висновок, що впродовж 2009 – 2012 рр. спостерігалася тенденція до зменшення частки платежів, сплачених перестраховиком резидентам, що свідчить про недостатній рівень розвитку вітчизняного ринку перестраховання та недовіри до вітчизняних перестраховиків. У 2013 р. частка платежів, сплачених перестраховиком резидентам збільшилася на 10,14 %, що свідчить про зростання довіри до вітчизняних страхових компаній.

За даними Insurance TOP лідером зі страхування КАСКО в Україні протягом 2009 – 2013 рр. була страхова компанія "АХА Страхування". Сукупний обсяг зібраних премій з КАСКО за 2013 р. склав 508 836 тис. грн, а обсяг виплат по КАСКО – 265 899 тис. грн.

Проведений аналіз вітчизняного ринку страхування КАСКО дозволяє визначити позитивні і негативні тенденції його розвитку.

У 2009 – 2013 рр. спостерігалися такі позитивні тенденції:

збільшення кількості укладених договорів страхування КАСКО та зростання розміру страхових сум за договорами КАСКО, що, в свою чергу, зумовило збільшення розміру середнього страхового платежу на один договір страхування;

зростання обсягу страхування КАСКО серед юридичних осіб;
активізація у 2013 р. операцій з перестрахування, особливо на внутрішньому ринку;
зменшення частоти настання страхових випадків.

Існують і негативні тенденції, серед яких можна назвати:

недовіра до вітчизняних страховиків із боку страхувальників;
низька платоспроможність власників транспортних засобів;
відсутність маркетингових досліджень на ринку автострахування;
зменшення рівня охоплення страхуванням наземного транспорту;
зменшення порівняно з 2009 р. валових надходжень страхових премій по КАСКО, та зменшення питомої ваги даного виду страхування в загальному обсязі страхових премій з добровільних видів страхування;
зменшення рівня виплат за договорами КАСКО;
перевищення питомої ваги платежів, що надійшли від страхувальників фізичних осіб над часткою платежів, що надійшли від страхувальників юридичних осіб.

Таким чином, страховий ринок України порівняно зі страховими ринками інших країн дуже молодий. Тому страховикам, які здійснюють страхування КАСКО, для того, щоб проведення страхових операцій мало економічний ефект як для страховиків, так і для страхувальників потрібно оперативно реагувати на зміни: вводити нові страхові продукти, проводити раціональну тарифну політику, чітко роз'яснювати умови страхування та виконувати взяті на себе зобов'язання.

Наук. керівн. Внукова Н. М.

Література: 1. Автомобільне страхування в системі безпеки дорожнього руху : монографія / О. М. Залетов, О. В. Кнейслер, В. М. Стецюк та ін. – К. : Міжнародна агенція "BeeZone", 2012. – 508 с. 2. Вовчак О. Д. Страхування : навчальний посібник / О. Д. Вовчак. – 2-ге видання, виправлене. – Львів : "Новий Світ-2000", 2005. – 480 с. 3. Страхування: теорія та практика / Н. М. Внукова, В. І. Успенко, Л. В. Временко ; за заг. ред. д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – Х. : Бурун книга, 2009. – 656 с. 4. Інтернет журнал зі страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forINSURER.com>. – Назва з екрану. 5. Офіційний сайт Асоціації автовиробників України. – Режим доступу : <http://ukrautoprom.com.ua/uk>. – Назва з екрану. 6. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua>. – Назва з екрану. 7. Страховий рейтинг "Insurance TOP" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://insurancetop.com>. – Назва з екрану.